

УДК 366.658

Галуцак В.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання та страхування
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ТА ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕФЕКТИВНЕ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

FINANCIAL STABILITY AND FINANCIAL STRATEGY OF THE ENTERPRISE AS THE EFFECTIVE FORMATION AND USE OF THE FINANCIAL RESOURCES

АНОТАЦІЯ

Розглянуто сутність фінансової стійкості підприємства; проаналізовано актуальні проблеми забезпечення фінансової стійкості підприємства шляхом розробки фінансової стратегії як ефективного формування та використання фінансових ресурсів; визначено фінансову стійкість підприємства як організацію управління фінансами на основі стратегічного підходу.

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, фінансова стратегія, фінансовий потенціал, фінансовий стан, фінансовий статус, абсолютна фінансова стійкість.

АННОТАЦИЯ

Рассмотрено сущность финансовой устойчивости предприятия; проанализировано актуальные проблемы обеспечения финансовой устойчивости предприятия путём разработки финансовых стратегий эффективного формирования и использования финансовых ресурсов; определена финансовая стабильность предприятия как организация финансового менеджмента на основе стратегического подхода.

Ключевые слова: финансовая стабильность предприятия, финансовая стратегия, финансовый потенциал, финансовый статус, абсолютная финансовая стабильность.

ANNOTATION

The essence of the enterprise's financial stability is determined in the article; the actual problems of the enterprise's financial stability ensuring by the means of financial strategy elaboration as the effective formation and use of the financial resources are analyzed here; the enterprise's stability as the organization of the financial management on the basis of a strategic approach is defined in this article.

Keywords: financial stability of enterprises, financial strategy, financial potential, financial status, absolute financial stability.

Постановка проблеми. У сучасних умовах економічної та соціально-політичної нестабільності перед вітчизняними підприємствами стоїть складне завдання: мінімізувати негативний вплив різноманітних чинників та зберегти фінансову стійкість, що є необхідною умовою існування кожного підприємства.

Адже інформація про фінансовий стан підприємства і його оцінка є основою для ухвалення рішень кредиторами і позичальниками грошових коштів, яких цікавить платоспроможність підприємства та ризик неповернення позичених коштів; акціонерами і засновниками підприємства, яких цікавить рентабельність акціонерного капіталу та внески засновників у складі загальних інвестицій; працівниками управління підприємств, відповідальних за ефективне використання виробничих ресурсів і стабільність усіх видів доходів підприємства.

Висока конкурентоспроможність, платоспроможність, фінансова стійкість і прибутковість підприємства досягається за рахунок правильного ведення фінансів, що передбачає управління активами, витратами, інвестиціями, обіговими коштами, прибутком у коротко- та довгостроковому періодах, планування основних фінансово-економічних показників на поточний період і на перспективу. Єдність цих складників забезпечує фінансову стійкість підприємства та формує фінансову стратегію, базис і початок в управлінні підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У багатьох країнах, а останнім часом і в Україні, аналізу фінансового стану та фінансової стратегії підприємства присвячено багато публікацій, зокрема: проблеми фінансового стану знайшли своє відображення у працях Т. Бень, С. Довбня [1], С. Юрія [8] й ін.; питання оцінки та забезпечення фінансової стійкості підприємств розглядалися у працях І. Дем'яненка, М. Заюкової, М. Коробова, А. Чупіса й ін. Значним фаховим дослідженням цієї проблеми стали праці І. Пащенко [4], О. Третяк [6], Л. Докієнка. Проблеми фінансової стратегії підприємства відображені у праці В. Пастухової [3], а також до робіт з цієї ж економічної тематики належать дослідження М. Свешнікової [5], О. Безручко [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на значні роботи в теоретичній базі з досліджень фінансової стійкості та стратегії підприємства, в цій сфері залишається багато невирішених питань, тому піднята нами проблема є актуальною і потребує свого розв'язання в сучасних умовах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті показати, що фінансове становище визначає конкурентоздатність і тому його потенціал у діловому співробітництві є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів усіх учасників фінансових відносин: як самого підприємства, так і його партнерів. Чим вища фінансова стійкість підприємства, чим ефективніша його фінансова стратегія, тим більше незалежне воно від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасне підприємство становить організаційно й економічно відособлену, відносно самостійну систему. Воно є складним виробничо-господарським і соціально-економічним комплексом. Зазначимо, що функціонування підприємства характеризується впливом на нього факторів зовнішнього середовища. Послабити їхній негативний вплив можна, якщо розглядати підприємство як відкриту і відносно самостійну соціально-економічну систему. Успіх діяльності підприємства залежить від стійкості його фінансової системи, яка створюється і розвивається вже в нових умовах господарювання. Формування фінансового механізму і підвищення фінансової стійкості дасть змогу підприємствам одержувати значні конкурентні переваги.

Зазначимо, що визначення меж фінансової стійкості підприємства належить до найважливіших економічних завдань. Недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства та відсутності в нього коштів для подальшого розвитку виробництва, а надлишкова буде перешкоджати розвитку через необхідність створення на підприємстві зайвих запасів та резервів. Отже, фінансова стійкість має характеризуватися таким станом фінансових результатів, який відповідає вимогам ринку і може забезпечити розвиток підприємства.

Фінансове становище є найважливішою характеристикою фінансової діяльності підприємства. Якщо підприємство фінансово стійке, платоспроможне, воно має перевагу перед іншими підприємствами того ж профілю в залученні інвестицій, в одержанні кредитів, у виборі постачальників і виборі кваліфікованих кадрів. Стійкий фінансовий стан підприємства є результатом ефективного управління всією сукупністю виробничо-господарських факторів, що визначають результати діяльності підприємства. Поняття «стійкого фінансового стану» необхідно розглядати не тільки як якісну характеристику, а і як кількісно вимірне явище. Це дасть змогу сформулювати загальні принципи методики оцінювання фінансового стану, незалежні від форми власності та виду діяльності підприємства [5, с. 147].

Таку оцінку можна одержати різними методами і з використанням різноманітних критеріїв, однак вирішальне значення буде мати питання про те, які показники найповніше відображають сутність стійкості фінансового стану. Традиційні методи оцінювання платоспроможності та фінансової стійкості спираються на розрахунок коефіцієнтів, які знаходяться на основі балансу кожного конкретного підприємства. Розраховані коефіцієнти потім зіставляють з їхніми нормативними значеннями, що і становить заключний етап оцінювання. Базою для порівняння можуть слугувати теоретично обґрунтовані або отримані в результаті експертних опитувань розміри, які характеризують оптимальні або критичні, з

погляду стійкості фінансового стану, значення відносних показників.

Зазначимо, що під фінансовою стійкістю підприємства слід розуміти платоспроможність підприємства за умови дотримання фінансової рівноваги між власними й позиковими фінансовими ресурсами. Фінансова рівновага – це таке співвідношення власних і позикових засобів, при якому за рахунок власних коштів цілком погашаються як колишні, так і нові борги. Розрахована за визначеними правилами, точка фінансової рівноваги не дає змоги підприємству, з одного боку, збільшувати позикові кошти, а з іншого – нераціонально використовувати вже накопичені власні кошти.

Оцінка фінансової стійкості підприємства має на меті об'єктивний аналіз величини та структури активів і пасивів підприємства та визначення на цій основі міри його фінансової стабільності й незалежності, а також відповідності фінансово-господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності. Відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиченими коштами, можна назвати такі типи фінансової стійкості підприємства: абсолютна фінансова стійкість; нормально стійкий фінансовий стан; нестійкий фінансовий стан; кризовий фінансовий стан.

Процес підвищення рівня фінансової стійкості можна поділити на кілька етапів. На першому етапі необхідне доведення значень фінансових коефіцієнтів, таких як коефіцієнт ліквідності, забезпеченості власними оборотними коштами до нормативного рівня. Для цього доцільне використання таких методів фінансового оздоровлення: вдосконалювання платіжного календаря, регулювання рівня незавершеного виробництва, переоформлення короткострокової заборгованості в довгострокову, проведення інших оперативних заходів.

На наступному етапі ставиться мета забезпечення стійкого фінансового стану підприємства в середньостроковій перспективі, що виявляється в стабільному надходженні коштів від реалізації, достатньому рівні ліквідності активів, підвищенні рентабельності продукції до 3–5%. Водночас оцінюється можливість залучення джерел фінансування, припинення штрафних санкцій за прострочену кредиторську заборгованість, забезпечення достатності фінансових ресурсів для покриття поточних зобов'язань, що виникають знову, поступове погашення старих боргів.

На заключному, третьому етапі досягається стійкого фінансового стану підприємства в довгостроковій перспективі. Для цього необхідне створення оптимальної структури балансу та фінансових результатів, забезпечення стійкості фінансової системи підприємства до несприятливих зовнішніх впливів [3, с. 69]. Результатом реалізації стратегії виживання має стати фінансова стабілізація підприємства.

Управління фінансовою стійкістю підприємства є одним з найбільш значущих функціональ-

них напрямів системи фінансового менеджменту, яка взаємопов'язана з іншими системами управління. Саме тому управління фінансовою стійкістю підприємств є системою принципів і методів, розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням такого стану фінансових ресурсів, їх формуванням і розподілом, яка б дозволила підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та підтриманні фінансової рівноваги підприємства.

Нестабільність економіки, законодавства, політичної ситуації всередині країни призводить до переважання на підприємствах діяльності, спрямованої на розв'язання тимчасових завдань виживання та підтримки стійкості. Довгострокові стратегічні рішення відкладаються на невизначений час. Це призведе підприємство в майбутньому до втрати стійкості, неспроможності, банкрутства та інших негативних наслідків. Тому, з нашого погляду, доцільне виділення таких стратегій:

– стратегія подолання нестійкості або стратегія виживання, що використовується в умовах економічної кризи, нестабільності та інфляції. До неї вдаються, коли показники діяльності підприємства набувають стійкої тенденції до погіршення;

– стратегія підтримки стійкості або стабілізації, що використовується в умовах нестабільності обсягів продажів і прибутку та застосовується переважно в галузях із стабільною технологією, коли керівництво задовольняється загальним станом свого підприємства;

– стратегія розвитку або стійкого зростання, що виражає прагнення підприємства до зростання обсягів продажу, підвищення рентабельності й інших показників ефективності виробництва [5, с. 150].

У межах розглянутих базових стратегій можуть бути реалізовані різні стратегічні альтернативи. Для кожної з них готуються плани заходів з обґрунтуванням необхідних витрат на їхню реалізацію і з розрахунками очікуваного економічного ефекту від їхнього впровадження. Водночас підприємства розробляють заходи по реалізації більшості з перерахованих стратегічних альтернатив, припускаючи в процесі продовження свого функціонування послідовне проходження трьох етапів, яким відповідають три описані базові стратегії – виживання, стабілізації та розвитку.

Реалізація фінансової стратегії повинна забезпечити підприємству формування та ефективне використання фінансових ресурсів, виявлення найефективніших напрямів інвестування, відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства, визначення головної загрози з боку конкурентів, вибір напрямів фінансових дій та маневрування для досягнення вирішальної переваги над конкурентами. На підставі фінансової стратегії визначається фінансова політика

підприємства: інвестиційна, дивідендна, цінова, податкова, амортизаційна.

Однією з основних проблем в стратегічному менеджменті взагалі і при розробці фінансової стратегії зокрема є необхідність прийняття рішень в умовах невизначеності і нестабільності. Ця нестабільність пояснюється мінливістю як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, що впливають на діяльність підприємства. В основі досягнення внутрішньої стійкості підприємства лежить своєчасне і гнучке управління внутрішніми факторами його діяльності (величиною виробничої потужності, складом основних фондів, рівнем кваліфікації персоналу, обсягом виробництва і продажу, використовуваними технологіями, рівнем витрат й ін.). Саме тому стратегічний менеджмент повинен бути спрямований на якість управління складом і структурою поточних активів, на правильний вибір стратегії й тактики управління структурою власних фінансових ресурсів і, звичайно, на заходи щодо управління коштами, що додатково мобілізуються на ринку позичкових капіталів, тобто усунення фінансового ризику, пов'язаного з неспроможністю підприємства вчасно і в повному обсязі розрахуватися з кредиторами [4, с. 45]. Значний вплив на фінансовий стан підприємства мають також і зовнішні фактори, тому важливо розробити на підприємстві стратегію та тактику управління ними. А на основі цього вже повинні прийматись оптимальні рішення щодо зміни зовнішніх умов і також гарантуватись виконання розроблених стратегій з максимальною ефективністю.

Висновки. Отже, у хиткому і слабо прогнозованому зовнішньому середовищі підприємства поставлені перед проблемою виживання, адаптації до сучасних умов господарювання. Практично єдиним виходом із цієї ситуації є пошук шляхів організаційного розвитку та підвищення ефективності діяльності. Якщо підприємство перебуває в зоні фінансово-економічної напруженості, то необхідно встановити, до якої з точок фінансової рівноваги близький розмір власного капіталу. Залежно від цього має складатися програма подальшого розвитку підприємства. Якщо підприємство фінансово стійке, то збереження благополуччя також є важливим завданням і умовою його постійної платоспроможності.

Фінансова стійкість підприємства – це такий стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення й оновлення виробництва, оскільки це визначення охоплює аналіз всіх сфер діяльності підприємства. Своєю чергою, фінансова стратегія становить визначення довготермінової мети фінансової діяльності підприємства і вибір найефективніших способів та шляхів їх досягнення. А це дає змогу підприємству активізувати діяльність, спрямовану на

завоювання ним конкурентних переваг, розвиток свого потенціалу і забезпечення економічного зростання, яке можна розглядати як збалансовану в часі фінансову стійкість.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бень Т.Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т.Г. Бень, С.Б. Довбня // Фінанси України. – 2002. – № 6. – С. 53–60.
2. Економіка підприємств: посібник / за ред. П.С. Харів. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 450 с.
3. Пастухова В.В. Аналіз системи стратегічного управління підприємством: методологічний аспект / В.В. Пастухова // Фінанси України. – № 10. – 2007. – С. 69–73.
4. Пашенко І.Л. Прогнозування фінансової діяльності підприємства / І.Л. Пашенко // Фінанси України. – 2011. – № 4. – С. 45–50.
5. Свешнікова М.С. Стратегія управління фінансовою стійкістю підприємства / М.С. Свешнікова // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 148–152.
6. Третяк О.Д. Оцінка фінансового стану акціонерних товариств / О.Д. Третяк // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 95–102.
7. Безручко О.О. Сутність фінансової стратегії діяльності підприємства / О.О. Безручко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/23_ntp_2010/economics/70140.doc.htm.
8. Юрій С.І. Фінанси / С.І. Юрій, В.М. Федосов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws>.